

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ**

Олімпійський спорт

ОЛІМПІЙСЬКІ ІГРИ НОВОГО ЧАСУ

ДОЦЕНТ Л. РАДЧЕНКО

Розробка періодизації олімпійського руху дозволяє:

- виділити різноманітні періоди сучасного олімпійського руху та розкрити їх відмінні риси;
- досліджувати соціальну роль, місце та функції олімпійського руху в різні періоди розвитку;
- виявити загальні та спеціальні, прямі і непрямі, об'єктивні та суб'єктивні чинники розвитку олімпійського руху ;
- показати вплив олімпійського руху на прогрес світового спорту.

Критерії періодизації олімпійського руху :

- час діяльності президентів Міжнародного олімпійського комітету;
- роль, вплив і авторитет олімпійського руху в житті світової спільноти;
- найбільші події, що кардинально вплинули на хід сучасної історії людства.

При визначенні періодів розвитку такого складного явища, як сучасний олімпійський спорт, не можна орієнтуватися лише на якийсь один критерій, попри усю його значущість. Необхідно враховувати весь комплекс політичних, економічних і спортивних факторів, які у сукупності суттєво впливають на розвиток олімпійського руху та олімпійського спорту на конкретному історичному етапі.

З огляду на такий підхід, оптимальною й закономірною є наведена нижче **періодизація Олімпійських ігор сучасності**:

- перший період: 1896–1912 рр. (Ігри I–V Олімпіад);
- другий період: 1920–1948 рр. (Ігри VII–XIV Олімпіад і I–V зимові Олімпійські ігри);
- третій період: 1952–1988 рр. (Ігри XV–XXIV Олімпіад і VI–XV зимові Олімпійські ігри);
- четвертий період: 1992–2000 рр. (Ігри XXV–XXVII Олімпіад і XVI–XVIII зимові Олімпійські ігри);
- п'ятий період: з 2002 р. до сьогодні (Ігри XXVIII– XXXI Олімпіад і наступні Ігри Олімпіад, XIX–XXIII і наступні зимові Олімпійські ігри).

Загальна характеристика I періоду сучасного олімпійського руху:

- Перший період сучасних Олімпійських ігор, який охоплює Ігри I–V Олімпіад (Афіни-1896, Париж-1900, Сент-Луїс-1904, Лондон-1908, Стокгольм-1912), характеризується порівняно невисокою популярністю як самих Ігор, так і міжнародного олімпійського руху, а сформульована П'єром де Кубертенем ідея проведення таких Ігор щочотири роки в різних містах різних країн пройшла тернистий шлях до свого втілення.
- Олімпійський спорт сучасності вже в перший період свого становлення перетворюється на арену не лише спортивного суперництва, а й співпраці спортсменів, фахівців та любителів спорту різних країн.

Легкоатлет зі США
Джеймс Конноллі – перший
олімпійський чемпіон сучасності,
1896, переміг у потрійному стрибку

Перші Олімпійські ігри сучасності
відбулись в Афінах
6-16 квітня 1896 р.

Тенісистка з Англії
Шарлотта Купер – перша
олімпійська чемпіонка
сучасності, 1900

Позитивні сторони I періоду сучасного олімпійського руху:

- популяризація спорту в світі, починають проводитися національні чемпіонати, створюються різні спортивні організації;
- регулярне проведення п'яти Олімпійських ігор.
- в Олімпійських іграх розпочинають брати участь жінки (з II Олімпійських ігор);
- започатковується традиція реєстрації світових рекордів та інших спортивних досягнень;
- зароджується теорія та методика спортивного тренування; поняття техніка, тактика;
- розпочинається будівництво спортивних споруд;
- олімпійський спорт перетворюється на арену співпраці спортсменів і фахівців різних країн у культурі, науці та інших сферах життєдіяльності.

Негативні сторони I періоду сучасного олімпійського руху:

- незначна популярність Олімпійських ігор;
- Ігри II–V Олімпіад були дуже розтягнуті за часом – на кілька місяців кожні (Париж, 1900 – 20 травня-28 жовтня; Сент-Луїс, 1904 – 1 липня-23 листопада; Лондон, 1908 – 27 квітня-31 жовтня; Стокгольм, 1912 – 5 травня-22 липня).
- з метою популяризації олімпійських змагань Ігри поєднуються з проведенням міжнародних виставок;
- нестабільна програма Олімпійських ігор (формується містом де проходять Ігри);
- у багатьох видах спорту відсутні єдині міжнародні правила;
- проведення, з метою залучення більшої кількості глядачів на олімпійські змагання, в рамках III Олімпійських ігор – 1904 р. «антропологічних днів» – змагань «кольорових спортсменів»;
- багато спортсменів з різних європейських країн через високу вартість трансатлантичної океанської подорожі в Америку змушені були відмовитися від участі в III Олімпійських іграх (з 689 учасників 533 спортсмени представляли США);
- низький рівень організації Олімпійських ігор, фінансові складнощі;

Загальна характеристика II періоду сучасного олімпійського руху (1920-1948 рр):

- Другий період сучасних Олімпійських ігор припадає на складний історичний проміжок часу (1920–1948), для якого характерні такі явища і події, як гостре протистояння політичних сил на міжнародній арені, розбудова більшовицького режиму у Радянському Союзі і націонал-соціалізму у Німеччині, Друга світова війна.
- Але всупереч усім труднощам світової політики і суспільного життя спорт – особливо олімпійський – продовжував поступально розвиватися. Зміцнілий авторитет олімпійського спорту послужив своєрідним прискорювачем розвитку фізичної культури і масового спорту в багатьох країнах.

На церемонії відкриття Ігор VII Олімпіади в Антверпені (1920) олімпійську клятву вперше виголосив бельгійський фехтувальник Віктор Буан

Вперше в історії олімпійського спорту на церемонії відкриття Ігор VII Олімпіади над стадіоном було піднято олімпійський прапор з п'ятьма кільцями

Німецький спортсмен Фріц Шільген запалює олімпійський вогонь

Позитивні сторони II періоду сучасного олімпійського руху:

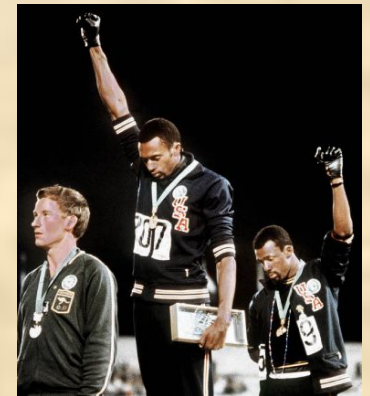
- з'являється символіка олімпійського руху: олімпійські прапор; олімпійська клятва; олімпійське гасло; олімпійський вогонь;
- розпочинають окремо проводитися зимові Олімпійські ігри (з 1924 р.);
- МОК узяв на себе визначення видів спорту, спортивних дисциплін і видів змагань, які входитимуть до олімпійської програми;
- удосконалюється міжнародний олімпійський рух: його структура, організаційно-правові основи;
- починає впроваджуватися практика проведення тренувальних зборів;
- розпочинається поселення спортсменів в Олімпійському селищі;
- спортсмени розпочинають спеціалізуватися в одному виді спорту;
- стабілізується програма Олімпійських ігор і правила змагань;
- олімпійський рух розповсюджується на незалежні держави Латинської Америки, британські колонії, країни Азії;
- знято перший документальний фільм про Олімпійські ігри (1936).

Негативні сторони II періоду сучасного олімпійського руху:

- період між I і II Світовими війнами – глибока моральна криза у суспільстві;
- Організаційний олімпійський комітет Антверпена не запросив на Олімпійські ігри-1920 команди з п'яти країн, що ініціювали проведення Першої світової війни – Німеччини, Австрії, Угорщини, Болгарії, Туреччини (по суті відбулася перша дискваліфікація);
- з соціально-економічних причин з'являються ініціативи розділити Олімпійські ігри на самостійні напрями: за регіональними, статевими ознаками або професійною приналежністю;
- політика МОК заслуговує критики (зокрема, в 1938 р. вибрані треті члени в МОК для Німеччини, Італії, Японії – країн, що готувалися до війни);
- з політичних причин до Ігор-1920 (як і до низки наступних Ігор) Міжнародний олімпійський комітет не допустив команду Радянської Росії, а згодом і СРСР – держави, що була керована комуністичним більшовицьким режимом;
- МОК активно виступав за неприйняття міжнародного робочого спортивного руху;
- XII та XIII Олімпійські ігри (1940 р., 1944 р.) не проводилися.

Загальна характеристика III періоду сучасного олімпійського руху:

- Третій період охоплює проміжок часу 1952-1988 рр. Проведено Ігри XV–XXIV Олімпіад: Гельсінкі-1952, Мельбурн-1956, Рим-1960, Токіо-1964, Мехіко-1968, Мюнхен-1972, Монреаль-1976, Москва-1980, Лос-Анджелес-1984, Сеул-1988; і VI–XV зимові Олімпійські ігри: Осло-1952, Кортіна-д'Ампеццо-1956, Скво-Веллі-1960, Інсбрук-1964, Гренобль-1968, Саппоро-1972, Інсбрук-1976, Лейк-Плесід-1980, Сараєво-1984, Калгарі-1988.
- Складність і суперечливість цього періоду виявилася в усіх його сферах – від політичних аспектів до спортивних, пов'язаних з олімпійською програмою і підсумками олімпійських змагань. На той час Міжнародний олімпійський комітет усе частіше ставав ареною для великої політики, а загальні проблеми і протиріччя політичного життя світової спільноти надзвичайно гостро позначалися на діяльності МОК, міжнародних спортивних федерацій і національних олімпійських комітетів.
- після виходу на олімпійську арену СРСР та інших соціалістичних країн постає питання - чи зможе Олімпійський спорт стати ареною мирної співпраці протилежних політичних систем.

Американські спортсмени – переможець у бігу на 200 м Томмі Сміт і бронзовий призер Джордж Карлос під час церемонії нагородження на Іграх XIX Олімпіади виразили свій протест проти расової дискримінації афро-американців у США

Позитивні сторони III періоду сучасного олімпійського руху:

- розширюється географія Олімпійських ігор (Австралія, Японія, Мексика);
- істотно вдосконалюється методика спортивної підготовки олімпійців; збільшується об'єм і якість знань в галузі фізіології, біохімії, морфології, біомеханіки, психології, спортивної медицини;
- розпочинаються телетрансляції Олімпійських ігор (1960 р.);
- розпочинається боротьба із вживанням заборонених препаратів (1960 р.);
- МОК набуває юридичного статусу.
- до участі в Олімпійських іграх стали допускатися спортсмени-професіонали.

Хуан Антоніо Самаранч-і-Торелло — сьомий Президент МОК (1980-2001 рр.), обраний за значний внесок у міжнародний олімпійський рух довічним почесним президентом МОК.

Негативні сторони III періоду сучасного олімпійського руху:

- Олімпійський рух стає ареною для конфліктів, в основі яких були суперечності політичного характеру: між СРСР та США, проблеми з участю спортсменів НДР в міжнародних змаганнях, як самостійної команди; суперечки визнання НОК Південної Кореї та НОК КНДР, НОК Китайської Народної Республіки та НОК Китайської Республіки (о. Тайвань);
- загострюється проблема протистояння апартеїду (відсторонення спортсменів ПАР від участі в Олімпійських іграх 1964 р. через тривалу в цій країні расову дискримінацію);
- відбуваються бойкоти Олімпійських ігор (1976 р., 1980 р., 1984 р.);
- здійснено теракт на Олімпійських іграх (1972 р.).

Збірна команда Ізраїлю на церемонії відкриття Олімпійських ігор 1972 р.

Загальна характеристика IV періоду сучасного олімпійського руху:

- У четвертому періоді сучасних Олімпійських ігор, що охоплює 1992–2000 рр., відбулися XVI зимові Олімпійські ігри (Альбервіль-1992), Ігри XXV Олімпіади (Барселона-1992), XVII зимові Олімпійські ігри (Ліллекхаммер-1994), Ігри XXVI Олімпіади (Атланта-1996), XVIII зимові Олімпійські ігри (Нагано-1998) та Ігри XXVII Олімпіади (Сідней-2000) – останні Ігри у XX ст. й останні, які Міжнародний олімпійський комітет проводив під керівництвом сьомого президента МОК Хуана Антоніо Самаранча.
- Наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років у світі відбулися серйозні суспільно-політичні зміни, які торкнулися багатьох країн, що займають стрижневі позиції в олімпійському спорті. Закінчилася епоха “холодної війни”, змінилися політичні системи в ряді країн Східної Європи, відбулося об’єднання Німеччини, розпався СРСР, а потім і Югославія, світова громадськість засудила бойкоти Олімпійських ігор і т. д. Олімпійські ігри перестали бути аренами найгостріших протиборств між СРСР і США, між НДР і ФРН, між країнами соціалістичної співдружності і провідними капіталістичними державами. З Ігор 1992 р. почався принципово новий етап у розвитку олімпійського спорту.

Збірна команда СНД на церемонії відкриття зимових Олімпійських ігор 1992 р.

Позитивні сторони IV періоду сучасного олімпійського руху:

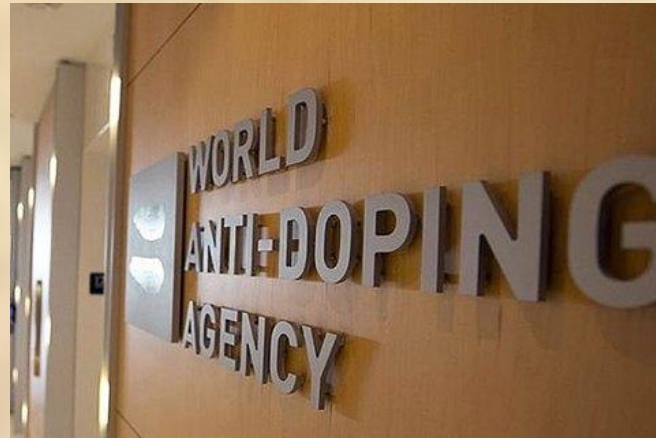
- закінчилася ера «холодної війни», Олімпійські ігри перестали бути ареною гострих суперечок між соціалістичними та капіталістичними державами;
- Ігри Олімпіад та зимові Олімпійські ігри розпочинають проводитись із різницею у два роки (з 1994 р.);
- активізувалась роль азіатських країн у розвитку олімпійського руху;
- активізується комерціалізація олімпійського спорту.
- Загострюється увага до спорту вищих досягнень і, особливо, олімпійського, з боку ООН, ЮНЕСКО, Ради Європи, регіональних міжнародних організацій, Європейського суду із прав людини й інших організацій.

Дебют збірної команди України на Олімпійських іграх 1994 р.

Негативні сторони IV періоду сучасного олімпійського руху:

- загострилась проблема взаємовідносин в олімпійському спорті між державами з потужним економічним і спортивним потенціалом та "малими" країнами;
- загострилась проблема фізичного та психічного перенавантаження спортсменів;
- набуває гостроти проблема допінг-контролю;
- загострилась проблема забезпечення безпеки проведення Ігор;
- відбувається поступове зниження глядацького інтересу до подій, що відбуваються на Іграх;

Загальна характеристика V періоду сучасного олімпійського руху:

- У п'ятому періоді сучасних Олімпійських ігор відбулися XIX зимові Олімпійські ігри (Солт-Лейк-Сіті-2002), Ігри XXVIII Олімпіади (Афіни-2004), XX зимові Олімпійські ігри (Турин-2006), Ігри XXIX Олімпіади (Пекін-2008), XXI зимові Олімпійські ігри (Ванкувер-2010), Ігри XXX Олімпіади (Лондон-2012), XXII зимові Олімпійські ігри (Сочі-2014), Ігри XXXI Олімпіади (Ріо-де-Жанейро-2016), XXIII зимові Олімпійські ігри (Пхьончхан-2018).

- неухильно збільшуються показники загальної кількості спортсменів, які беруть участь в Іграх Олімпіад: Афіни – 10 625; Пекін – 10 903; Лондон – 10919; Ріо-де-Жанейро – 11 000; у Токіо очікується участь 12 500 спортсменів. Таким чином, регулярно перевищується задекларований керівництвом МОК на початку XXI ст. намір обмежити кількість учасників Ігор Олімпіад на рівні 10,5 тис. спортсменів.

У зв'язку з пандемією COVID-19 відбулось перенесення Олімпійських ігор 2020 р.

Позитивні сторони V періоду сучасного олімпійського руху:

- зростає роль новітніх технологій як в організації та проведенні змагань, так і в підготовці спортсменів;
- затверджено стратегію розвитку олімпійського руху «Порядок 2020» (2014 рр.);
- відбувається посилення авторитету МОК у світовому співтоваристві;
- програма Олімпійських ігор доповнюється сучасними та популярними видами спорту;
- започатковується проведення Юнацьких Олімпійських ігор (з 2010 р.)

2014 р. відбулось прийняття стратегії розвитку олімпійського руху

Збірна команда України на зимових юнацьких Олімпійських іграх 2020 р.

Негативні сторони V періоду сучасного олімпійського руху:

- у зв'язку з пандемією COVID-19 перенесено Олімпійські ігри 2020 р.;
- загострюється проблема взаємовідносин між МОК та WADA;
- посилилися спроби ділових кіл (великих компаній та інших структур, включаючи телебачення) ставити свої бізнес-інтереси вище від інтересів олімпійського руху й олімпійського спорту й у зв'язку із цим – спроби чинити (у тих або інших формах) тиск на МОК;
- зростає залежність рівня спортивних результатів не тільки від таланту спортсменів, їх природних даних і якості олімпійської підготовки, але й від оперативного впровадження у тренувальний процес і у змагальну практику різних досягнень науково-технічного прогресу;
- загострюється проблема «малих країн»;
- продовжує загострюватись проблема фізичного та психічного перенавантаження спортсменів;
- загострилась проблема забезпечення безпеки проведення Ігор, в тому числі і екологічної безпеки;